

Konsekvensutredning gällande förslag till undantag mot generellt förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden i Västra Götalands län, HaV 2026-001215

1 Redogörelse för problemet, konsekvenser och alternativ

1.1 Beskrivning av problemet och vilken förändring som eftersträvas

Genom ändringar i förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen den 1 juli 2026 införs ett generellt förbud mot bottentrålning innanför trålgränsen i marina skyddade områden. Samtidigt får Havs- och vattenmyndigheten ett bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från det generella förbudet. Sådana föreskrifter får dock inte motverka syftet med skyddet av det område där ett undantag ska gälla och innan Havs- och vattenmyndigheten meddelar några föreskrifter om undantag ska myndigheten samråda med den myndighet som ansvarar för områdesskyddet.

Med anledning av det kommande generella förbudet har Havs- och vattenmyndigheten analyserat i vilka marina skyddade områden innanför trålgränsen det bedrivits bottentrålning de senaste fem åren. Gällande de områden som Havs- och vattenmyndigheten kunnat konstatera är viktiga för yrkesfisket, har myndigheten samrått med den länsstyrelse som ansvarar för det aktuella området. Detta för att få fram det underlag som krävs för att kunna bedöma om förutsättningarna för att kunna meddela ett eventuellt undantag från det generella förbudet. Övriga områden, där bottentrålning inte bedrivs, eller bedrivs i mycket begränsad omfattning, har Havs- och vattenmyndigheten beslutat att närmare utreda förutsättningarna för undantag, utan i dessa områden kommer det generella förbudet att gälla.

Denna remiss avser förutsättningarna för undantag från det generella förbudet i Västra Götalands län; där det i följande områden bedrivits fiske med bottentrål:

- Kosterhavets nationalpark
- Kosterfjorden-Väderöfjordens Natura 2000-område
- Väderöarnas naturreservat
- Gullmarsfjordens Natura 2000-område
- Gullmars naturvårdsområde

Eftersom Länsstyrelsen i Västra Götaland är den myndighet som ansvarar för områdesskyddet har Havs- och vattenmyndigheten begärt att länsstyrelsen ska yttra sig över lämpligheten kring ett fortsatt bottentrålfiske i ovan nämnda områden, framför allt med en bedömning om ett sådant fiske kan bedrivas utan att motverka syftet med det skyddade området.

Länsstyrelsen har den 8 december 2025 yttrat sig i enlighet med begäran. Av yttrandet framgår:

- Länsstyrelsen anser att bottentrålning i Kosterfjorden-Väderöfjorden är förenligt med syftet för de skyddade områdena där under förutsättning att det fortsatt bedrivs en adaptiv förvaltning och att framtida dispenser förenas med villkor.
- Länsstyrelsen anser inte att bottentrålning i Gullmarsfjorden är förenligt med syftet för de skyddade områdena. Länsstyrelsen kan dock tänka sig en utfasning av fisket under en kortare övergångsperiod (två-tre år).

Länsstyrelsens motiv till ställningstagandet framgår av yttrandet, som biläggs i sin helhet till denna remiss, se bilaga 3.

Havs- och vattenmyndigheten delar länsstyrelsens bedömningar om vad för yrkesfiske som kan fortgå i de marina skyddade områdena utan att äventyra syftet med områdena. Med utgångspunkt att förena ett hållbart nyttjande av havets resurser med ett starkt och långsiktigt skydd av marina ekosystem föreslår myndigheten därför att ett undantag från det generella förbudet införs för räktrålning i de marina skyddade områdena i Kosterfjorden–Väderöfjorden från 1 juli 2026. Men eftersom bottentrålningen efter nordhavsräka i Gullmarsfjorden inte förenligt med syftet för de skyddade områdena föreslår Havs- och vattenmyndigheten inte något undantag i dessa vatten från det generella bottentrålningsförbudet. För att ge det berörda fisket en möjlighet att ersätta fisket i Gullmarsfjorden med annat fiske föreslår Havs- och vattenmyndigheten dock att det under en övergångsperiod, fram till den 1 juli 2027, ska vara tillåtet att tråla efter nordhavsräka.

1.2 Beskrivning av vilka konsekvenser som bedöms uppstå om ingen åtgärd vidtas

Om ingen åtgärd vidtas, det vill säga om inga undantag medges, träder det generella förbudet i kraft den 1 juli 2026. För Gullmarsfjorden innebär detta en positiv miljöeffekt då bottnarna får möjlighet till återhämtning. Detsamma gäller för Kosterfjorden-Väderöfjorden, men där skulle det också innebära att en lokalt viktig näring slås ut trots att det fiske som bedrivs i området bedöms vara förenligt med de skyddade områdenas syfte. Detta skulle leda till betydande socioekonomiska förluster för fisket i norra Bohuslän.

1.3 Beskrivning av de olika alternativ som finns för att uppnå förändringen och de fördelar respektive nackdelar som bedöms finnas med dessa

Inom ramen för prövningen av undantag från det generella trålförbudet har tre huvudsakliga alternativ identifierats.

1.3.1 Alternativ 1: Nollalternativet – Inga undantag medges

Nollalternativet innebär att det generella trålförbudet kommer att gälla i samtliga marina skyddade områden i Västra Götalands län. Fördelen med detta alternativ är att det skapar en tydlig och omedelbar ram för den marina miljön genom att minimera påverkan från bottentrålningen. Den huvudsakliga nackdelen är dock de socioekonomiska konsekvenserna. För yrkesfisket i norra Bohuslän skulle detta innebära att en etablerad näring med tillhörande kulturarv och infrastruktur påverkas i hög grad, även i områden som Kosterfjorden-Väderöfjorden där fisket bedöms kunna bedrivas på ett sätt som är förenligt med områdets syfte. Sammanfattningsvis, detta alternativ bedöms medföra mer långtgående samhällsekonomiska kostnader än nödvändigt.

1.3.2 *Alternativ 2: Generella undantag enligt nuvarande ordning*

Alternativ 2 innebär att nuvarande fiskereglering och villkor bibehålls genom ett undantag från det generella förbudet i samtliga områden. Fördelen är att näringsens ekonomiska förutsättningar och förutsägbarhet lämnas oförändrade. Nackdelen är att alternativet inte i tillräcklig grad adresserar de miljömässiga behov som identifierats för att säkerställa de skyddade områdenas syften, särskilt i Gullmarsfjorden. Att bibehålla nuvarande ordning, utan skärpta krav, medför enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömning en risk för att syftet med områdesskyddet på sikt inte kan tillgodoses fullt ut i samtliga utpekade livsmiljöer.

1.3.3 *Alternativ 3: Differentierad modell med undantag*

Alternativ 3 bygger på en geografiskt differentierad förvaltningsmodell där beslut om undantag baseras på en platsspecifik analys av måluppfyllelsen för respektive områdesskydd.

I Gullmarsfjorden bedöms förutsättningar för undantag saknas, då en fortsatt bottentrålkaktivitet i nuläget inte anses förenlig med områdesskyddet. Genom att låta det generella förbudet gälla här ges förutsättningar för att uppnå bevarandemålen för fjordens mjukbottnar och arter.

I Kosterfjorden-Väderöfjorden kan undantag medges, med fortsatta villkor inom ramen för den befintliga adaptiva förvaltningen. Här bygger modellen på att verksamheten kan fortgå genom att den adaptiva förvaltningen är just adaptiv och utvecklas samt anpassas efter de rådande omständigheterna. Syftet med områdesskyddet kan uppnås genom hög precision i regleringen, samtidigt som det skapar förutsättningar för yrkesfiskets långsiktiga kontinuitet och ekonomi samt att lokala kulturvärden bevaras.

1.4 **Beskrivning av det eller de alternativ som bedöms lämpligast och av vilka skäl**

Alternativ 3 bedöms som det mest lämpliga eftersom det är det alternativ som fullt ut tar hänsyn till de specifika förutsättningarna och syftet med respektive marint skyddat område.

Genom att inte föreskriva om undantag i Gullmarsfjorden säkras den nödvändiga återhämtningen för arter och mjukbottnar. Här bedöms ett upphörande av trålkaktivitet vara centralt för att säkerställa att områdesskyddets syfte uppnås.

I Kosterfjorden-Väderöfjorden görs däremot bedömningen att syftet med områdesskyddet kan uppnås parallellt med ett reglerat yrkesfiske. Genom att kombinera undantaget med de skärpta villkor som redan gäller i området, tillsammans med en adaptiv förvaltning, skapas en kontrollmekanism som säkerställer att verksamheten inte sker på bekostnad av områdets höga naturvärden. Här möjliggörs en förvaltningsmodell där fiskets omfattning och metoder kontinuerligt kan justeras efter behoven för de skyddade områdena, vilket innebär att skyddens syften kan tillgodoses samtidigt som socioekonomiska värden och lokala traditioner bibehålls.

Valet av detta alternativ innebär således en geografiskt differentierad tillämpning av trålförbudet som vilar på en vetenskaplig grund, där skyddsnivån i varje enskilt område anpassas för att med högsta möjliga precision uppfylla de fastställda syftena i områdena.

2 Förslagets relation till EU-rätten

2.1 Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Regleringen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges EU-medlemskap, se SOU 2023:20 s. 47 ff.

3 Rättsliga grunder

3.1 Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Föreslagna föreskrifter grundar sig på Havs- och vattenmyndighetens bemyndiganden i 2 kap. 6 b § förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.

4 Analys av förslagets konsekvenser

4.1 Beskrivning av de övergripande konsekvenserna

Förslaget att medge undantag från det generella förbudet för fiske i Kosterfjorden-Väderöfjorden, men inte i Gullmarsfjorden, innebär främst en direkt negativ påverkan på yrkesfisket i det sistnämnda området. Att det ges ett undantag för Kosterfjorden-Väderöfjorden ger positiva effekter i den mening att yrkesfisket kan fortsätta sin verksamhet inom ramen för den adaptiva förvaltningsmodellen som är på plats.

4.2 Beskrivning och beräkning av förslagets kostnader och intäkter för

4.2.1 Staten

För statliga myndigheter, främst Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelsen, medför ett införande av undantag i Kosterfjorden-Väderöfjorden inte några andra förvaltningskostnader än de som föranletts av utredningen inför beslutet.

För Gullmarsfjordens del kan beslutet att inte medge undantag innebära en förenkling av den framtida kontrollen av yrkesfisket i området, vilket renderar i en lägre kontrollkostnad. Sett till den totala kostnaden för svensk kontroll av yrkesfisket, ses denna kostnadsminskning däremot som liten.

4.2.2 Kommuner och regioner

Beträffande kommunerna i Strömstad och Tanum innebär ett beslut om tillåta fiske i Kosterfjorden-Väderöfjorden att den kommunala planeringen för hamnar och näringsliv kan bibehålla sin nuvarande inriktning, vilket skapar en politisk och administrativ stabilitet. För Lysekils kommun innebär ett beslut om att inte medge undantag från bottentrålningsförbudet i Gullmarsfjorden att kommunen eventuellt ställs inför behovet av att revidera lokala strategier för fiskerinäringen. Det finns däremot kvar mycket annan fiskeverksamhet i lokal- och

regionalområdet och bedömningen är att det inte innebär någon stor förändring i fiskerinäringen i Lysekils kommun på grund av detta.

4.2.3 Företag

Genom att tillåta fisket i Kosterfjorden-Väderöfjorden bibehålls de ekonomiska flöden som genereras av de cirka 30 fartyg (samtliga mikroföretag) som har tillstånd i området. Enligt statistik för 2023 uppgick den totala fångsten av nordhavsräka för dessa fartyg till 379 ton, varav 221 ton härrörde direkt från fiske inom områdets gränser. Denna volym om 221 ton motsvarade nästan 30 procent av det totala svenska räkfisket i Västerhavet 2023, vilket understryker områdets betydelse för den nationella skaldjursförsörjningen. Det samlade förädlingsvärdet för den berörda flottans räkfiske och dess fiske i Kosterfjorden-Väderöfjorden uppskattas till cirka 16 miljoner kronor årligen. Dessa medel cirkulerar i den lokala ekonomin och utgör en viktig bas för företagens förmåga att bära sina fasta kostnader samt att genomföra löpande underhåll av fartyg och utrustning.

När det gäller sysselsättningseffekter genererar fisket i Kosterfjorden-Väderöfjorden direkta arbetstillfällen motsvarande ungefär 25 årsverken ombord på fartygen. Utöver dessa tillkommer betydande indirekta sysselsättningseffekter i landorganisationen, som är beroende av en kontinuerlig tillgång på fångst. Detta omfattar personal inom logistik, transport och beredning vid lokala mottagningsstationer och isverk i exempelvis Strömstad och Grebbestad.

Vidare skapas förutsättningar för sysselsättning inom service och underhåll, där lokala varv, mekaniker och leverantörer av fiskeredskap är beroende av en aktiv flotta för sin omsättning. Även besöksnäringen påverkas indirekt, då närvaron av yrkesfiske bidrar till de levande hamnmiljöer som utgör en central del av kommunernas attraktionskraft för turismen. Att undantaget medges innebär att dessa årsverken och den ekonomiska aktiviteten kan fortgå under stabila former, vilket skapar den förutsägbarhet som krävs för att bibehålla den maritima kompetensen i norra Bohuslän.

Vad gäller Gullmarsfjorden berörs fyra fartyg (samtliga mikroföretag) av förslaget. Förslaget att inte medge undantag från det generella bottentrålförbudet i Gullmarsfjorden innebär en omfattande förändring för de berörda företagen, då de tvingas upphöra med sin trålverksamhet inom fjordens gränser och därmed förlorar tillgången till etablerade och produktiva fångstplatser.

Under 2023 uppgick fångsterna av nordhavsräka i fjorden till cirka 12 ton, med ett landningsvärde om 2 miljoner kronor. Av sekretessskäl kan dock inga specifika företagsekonomiska uppgifter redovisas för denna grupp yrkesfiskare. Däremot, utifrån generella schablonberäkningar kan förädlingsvärdet uppskattas till cirka 44 procent av omsättningen. Det innebär att fisket i Gullmarsfjorden bidrar med ett årligt förädlingsvärde om cirka en miljon kronor och en sysselsättning motsvarande ett årsverke. För de berörda fiskarna är området av stor betydelse; räkfångsterna från fjorden utgör 32 procent av deras totala fångstvikt och hälften av deras totala fångstvärde för räka. Sett till deras samlade fiske efter alla arter motsvarar verksamheten i fjorden 11 procent av vikten och 18 procent av värdet.

Införandet av förbudet tvingar företagen att omlokalisera sin verksamhet till vatten utanför det skyddade området. En sådan geografisk förflyttning medför sannolikt ökade driftskostnader i form av längre gångtider och högre bränsleförbrukning. Det finns även en risk för initialt minskad fångsteffektivitet då de nya områdena kan ha andra bottenförhållanden eller lägre täthet av

målarten. Dessutom riskerar investerat kapital i form av redskap, som är specifikt anpassade för förhållandena i fjorden, att sjunka i värde.

Sammantaget bedöms dock yrkesfiskarna ha möjligheter att fortsätta sin verksamhet i alternativa områden, särskilt då de redan har ett etablerat fiske utanför fjorden. Även om en viss minskning i omsättning kan förväntas – delvis då räka från Gullmarsfjorden ofta betingar ett högre kilopris – bedöms tröskeeffekterna vid en omlokalisering vara begränsade. Den ekonomiska påverkan utöver det direkta fångstvärdet har inte kvantifierats ytterligare, då underlag saknas för att avgöra om fisket i fjorden är mer kostnadseffektivt än det fiske som bedrivs i alternativa vatten. För den enskilda näringsidkaren innebär dock omställningen en period av ökad ekonomisk osäkerhet och finansiell belastning när verksamheten ska anpassas till nya förutsättningar.

4.2.4 *Andra enskilda*

För boende, besökare och lokalsamhället i norra Bohuslän innebär beslutet om undantag i Kosterfjorden-Väderöfjorden att ett levande marint kulturarv kan säkras för framtiden. Genom att möjliggöra ett fortsatt lokalt förankrat yrkesfiske, bevaras den unika identiteten hos kustsamhällen som Strömstad och Grebbestad, där fisket utgör en central del av områdets attraktionskraft. Detta bidrar med betydande immateriella värden för både lokalbefolkningen och turistnäringen, då det småskaliga räkfisket och den levande hamnmiljön bibehålls som en integrerad del av kulturlandskapet.

I Gullmarsfjorden förväntas de positiva effekterna för enskilda främst härröra från förstärkta ekosystemtjänster och naturvärden. Genom att trålningen upphör ges fjordens unika marina miljöer möjlighet till återhämtning, vilket skapar mervärden i form av förbättrade förutsättningar för andra ekosystemtjänster.

Medan förslaget innebär positiva förutsättningar för Kosterfjorden-Väderöfjorden, medför det uteblivna undantaget i Gullmarsfjorden mer kännbara socioekonomiska konsekvenser för de lokalt verksamma aktörerna.

4.3 Beskrivning och, om möjligt, en beräkning av andra relevanta konsekvenser än sådana som anges i punkten 1

Havs- och vattenmyndigheten kan inte se att de föreslagna ändringarna bidrar till andra konsekvenser än de som angivits ovan.

4.4 Redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte

Länsstyrelsen har i sitt yttrande konstaterat att bottentrålfiske efter räka i Gullmarsfjorden bör upphöra den 1 juli 2026, men att man kan tänka sig en kortare utfasning på 2–3 år. Havs- och vattenmyndigheten delar länsstyrelsens uppfattning och bedömer att det är rimligt att berört fiske får möjlighet att anpassa sig till de nya bestämmelserna, inte minst då redskapen som används vid detta fiske är särskilt anpassade efter fjordens förutsättningar. Havs- och vattenmyndigheten föreslår därför att detta fiske får möjlighet att fortgå till den 1 juli 2027.

4.5 Bedömning av om särskild hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Eftersom det generella bottentrålningsförbudet träder i kraft den 1 juli 2026 bör föreskriftsändringarna träda i kraft snarast möjligt för att ge berörda yrkesfiskare utrymme för planering av sin verksamhet.

Bestämmelserna kommer att kungöras i vanlig ordning och utöver detta kommer information finnas på Havs- och vattenmyndighetens hemsida, skickas ut via pressmeddelanden samt Havs- och vattenmyndighetens riktade utskick till yrkesfisket.

4.6 Beskrivning av hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas

Utvärdering sker löpande inom ramen för den adaptiva förvaltningen. Parametrar som bör mätas inkluderar biologisk återhämtning, trålningsintensitet (via AIS) samt fiskeföretagens lönsamhet och antal verksamma lokala fiskare. Länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten kommer att gemensamt ansvara för utvärderingen i samråd med Samförvaltningen i norra Bohuslän.

5 Kontaktperson

För eventuella frågor kontakta:

Martin Rydgren	tfn. 010-698 62 50, eller
Lena Tingström	tfn. 010-698 60 14.